

Genç

halkaları

Hadis Halkaları – GENÇLİK

Hadis ve Sünnet'e Dair

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Allah'a hamd, Resûl-i Ekrem'ine, onun âl ve ashâbına salât ü selâm olsun.

Hız. Peygamber'in dini anlama ve yaşamadaki yerini tam olarak kavramadan, onun sünneti ve hadislerinin önemini anlamak zordur. Her şeyden önce Allah'ın Kitabı'nın tebliğ edicisi ve en iyi tercümanı olan Hız. Peygamber, bir Müslüman için yegâne hayat ölçüsü ve en mükemmel şahsiyet örneğidir. Nitekim Allah (c.c.), 'Gerçekte Allah Resul'ünde sizin için güzel bir örnek vardır.'¹ buyurmaktadır. Yüce Allah, Hız. Peygamber'in tüm inananlar için örnek olduğunu söylediğine göre, kendisinden sonraki kuşaklar onun bu örnekliliğini hayatlarına nasıl yansıtacaklar? Bu sorunun cevabı, her şeyden önce Hız. Peygamber'in mirasının doğru ve eksiksiz bir şekilde korunmasıyla mümkün olabilir. Bu sebeple, İslam toplumunun erken dönemlerinden itibaren, Hız. Peygamber'in söz ve davranışlarını kaydetmeyi bir görev olarak gören İslam alimleri, bu konuda titizlikle çalışmışlardır. Sünnet ve hadis mirası, ilk nesilden itibaren Müslümanların ibadet ve ahlâka dair hususlarda olduğu gibi günlük yaşantılarında ortaya çıkan sorunların çözümünde de vazgeçilmez bir başvuru kaynağı olmuştur.

İslam'ın ilk dönemlerinden günümüze, 'sünnet' ve 'hadis' terimlerine atfedilen anlamlar değişiklik göstermiştir. Sözlük anlamına uygun olarak sünnet daha çok davranış ile ilgili bir kavram olarak görülürken; hadis, sözlü ve yazılı rivayetlerin adı olarak anlaşılmıştır. Bu çerçevede Hız. Peygamber'in söz ve fiillerinin sözlü rivayetleri hadis, uygulanagelen söz ve fiilleri de sünnet adını almıştır.

Sünnet, Kur'an'ı hayata aktaran bir vasıta olmanın yanında, Müslümanların varlık, bilgi ve değer tasavvuruna da kaynaklık eder. İslâm toplumlarının bölge, ırk, soy, yapı ve kültür farklılıkları ne olursa olsun ortaya koydukları maddî ve manevî bütün eserlerde Kur'an'ın ve sünnetin izleri vardır. İslâmiyet'in kısa sürede dünyaya yayılmasında, yerleştiği bölgelerde sürekliliğinin sağlanmasında, farklı kültür ve coğrafyalarda yaşayan mensupları arasında ortak bir yaşama biçiminin oluşmasında Sünnet-i Nebaviyye'nin rolü büyük olmuştur. Sünnet aynı zamanda asr-ı saadeti şimdiki zamana taşıma gayretinin de ana vasıtası olarak görülmüştür.

Resûl-i Ekrem'i (sav) bütün yönleriyle yeni nesillere anlatmasının yanı sıra onun (sav) sünnetini çağlara taşıyan en önemli vasıta olarak hadis, erken dönemlerden itibaren İslâm ümmetinin ilgi odağı olmuştur. Din ve dünya tasavvuruna ilişkin pek çok rivayet, muazzam bir külliyata dönüşmüş, zengin bir literatüre vücut vermiştir. Hadis âlimleri, bir yandan Resûl-i Ekrem'in (sav) hadis mirasını aslına uygun bir biçimde aktarmaya çalışırken, diğer taraftan sünnetin ilke ve değerlerini yaşanır kılmak için çaba göstermişlerdir. Hadis tarihi boyunca klâsik hadis kaynaklarımızı anlamak ve yorumlamak için gösterilen çabaların bir bakıma metin ile hayat arasında köprü kurmaya yönelik olduğu söylenebilir.

Hadislerin mesajını kendi zamanlarına taşıma ve güncelleme gayreti, her çağdaki Müslümanları harekete geçirmiştir. Bu maksatla hemen her dönemde çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışma

¹ Ahzâb, 33/21.

Sevgili Peygamberimiz (sav) tarafından sergilenen örnek tutum ve davranışları, onun (sav) söz ve hadislerindeki mesajları; kısacası onun (sav) çağlar üstü örnekliliğini sade ve anlaşılır bir dille günümüz insanına ulaştırmayı amaçlayan bir çabanın ürünüdür.

Bu çalışma, İsmail Lütü Çakan tarafından hazırlanan Hadislerle Gerçekler (İFAV yayınları) ve Suffa Meclisleri Hadis Dersleri (Siyer Yayınları) kitaplarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

1. Hadis

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا أَحْسَنَ أَحَدُكُمْ إِسْلَامَهُ : فَكُلُّ حَسَنَةٍ يَعْمَلُهَا تُكْتَبُ لَهُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِ مِائَةٍ ضِعْفٍ، وَكُلُّ سَيِّئَةٍ يَعْمَلُهَا تُكْتَبُ لَهُ بِمِثْلِهَا

Ebu Hüreyre radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Nebisallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"İçinizden, müslümanlığını (ihlas üzere yaşayıp) güzelleştirenin işlediği her iyilik, on mislinden yedi yüze kadar katlanmış olarak yazılır. İşlediği her kötülük de sadece misli ile yazılır. Allah ' a kavuştuğu zamana kadar bu böyledir."

(Müslim, İman 205; Ayrıca bk. Buharî, İman 31)

Açıklama

Özellikle bazı sahabiler hakkında kitaplarımızda "Hasüne İslamuh" (güzel bir İslami hayat yaşadı) kayıtlarına rastlamaktayız. Bu şahadet ve tespit, asırlar sonrasında da olsa, bir başka güzel ve tatlı geliyor insana...İmrendiriyor...

İslam'ı yaşamadaki güzellik hiç şüphesiz, her şeyden önce gönül dürüstlüğü, niyet bütünlüğü, ihlas, samimiyet ile ilgilidir. Bu sebeple Hz. Peygamber "ihlan"ı, "Allah'a, onu görüyormuş gibi" değilse, "O'nun seni gördüğü şuuru içinde kulluk etmek" diye tarif buyurmuşlardır. Bunun için kişi tam bir ihlas ile gerçekten sağlam bir Müslüman olduğu zaman "mükemmel bir İslami hayat yaşadı" anlamında "falanın İslam'ı güzel oldu" denilmiştir. Bu ifadenin çoğu kere, cahiliyye döneminde İslam'a ve müslümanlara ileri derecede düşmanlık yapmış bazı sahabiler hakkında kullanılmış olması, ayrıca dikkat çekici ve düşündürücüdür.

İslam'ı güzel yaşamak için onu samimiyetle benimsemiş olmanın yanında doğru anlamış olmak da lazımdır. Yanlış veya eksik bir bilgi ve anlayış üzerine tam ve mükemmel bir hayat bina etmek mümkün değildir. Bu, işin bilgi ve şuur yönüdür.

Öte yandan din, pratiktir. "Duyduk ve uyduk" (Bakara 2/285) ayetinde ifade buyurulan tereddütsüz bir teslimiyet İslam'ı güzel yaşamamanın uygulama prensibidir. Zahir-batın, iç-diş uyumu böylece ispat edilebilir. Güzellik işte bu uyumun ürünüdür.

Geçmişin hatalarından arınmak iyileşmede ilk safhadır. Ancak kaybedilen zaman ve iyilik açığının gelecekte nasıl kapatılacağı ister istemez akla takılacaktır. Hatta kimileri "Şunun şurasında kaç günlük ömrüm kaldı ki... Düzelsem ne yazar, düzelmesem ne yazar. Geçmişteki açıklarımı nasıl kapatırım?" diye karamsarlıklarını, gelecek günlerin kendilerine yetmeyeceği

kuşkusunu dile getirirler. Eğer bu sözler, önceki yaşantılarına devam etme arzularının ifadesi değilse, ortada bir bilgi eksikliği var demektir. İşte bu noktada hadisimiz imdada yetişmekte ve İslam'ı güzel yaşayana, her iyiliği için on mislinden yedi yüz katına kadar kat kat iyilik yazılacağını müjdelemektedir. O halde İslam'ı ihlasla, güzel yaşamak isteyenler için "kat kat sevap" kazanma şansı vardır. Hem de "Allah'a kavuştuğu" yani "vefat ettiği" zamana kadar... Hiç kimse ne kadar yaşayacağını bilemeyeceğine göre, vakit geçirmeden İslam'ı güzel yaşamaya niyet ve gayret etmekten, "zararın neresinden dönülürse, orası kardır" demekten başka kazançlı ve isabetli bir yol bulunmamaktadır.

Üç aylar ve Ramazan gibi İslam'ın yoğun, yaygın ve güzel yaşandığı mevsimler, dini hayatını tatlandırmak ve güzelleştirmek isteyecekler için büyük ölçüde yardım vadeden ortam ve fırsatlardır. Geçmişe dönük bağıışı, geleceğe yönelik müjdesi ve düzelme isteyenlere verdiği destek ve uygun ortam ve fırsatlarla İslam, bütün insanları dünyada güzel bir İslam hayatına, ahirette de daru's-selam'a (selamet ve esenlik yurduna) çağırmaktadır.

Bu arada akla gelebilecek bir soru da şudur: İslam'ı güzel yaşayanın her iyiliğine 10-700 kat mükafat verildiğine göre, böyle birinin işleyeceği kötülüğün cezası da yine kat kat mıdır? Mantıki gibi gözüken bu sorunun cevabını da hadisimizde çok açık olarak bulmaktayız: "İşleyeceği her kötülük, ancak misliyle yazılır." Nitekim bir ayette de "Kim bir kötülük getirirse sadece onun dengiyle cezalandırılır, onlar haksızlığa uğratılmazlar" (En'am 6/160) buyurulmuştur. O halde bu noktada da herhangi bir endişeye mahal yoktur.

Hadisimiz, "iyilik işleyene on katı iyilik" ölçüsünün İslam'ı ihlas üzere güzel, tertemiz yaşamaya niyet ve gayret edenler için 700 katına kadar arttırılarak uygulanacağını bildirmektedir. Bu, Müslümanlıkta "ihسان"a ulaşma gayretlerine getirilen teşvik tedbiri ve bir büyük "ihسان" olmaktadır. Zaten yüce Rabbimiz "İyiliğin karşılığı yalnızca iyilik değil midir?" buyurmuş, ihسانla karşılık vereceğini duyurmuştur.

O halde iş İslam'ı Müslümanca, güzel yaşamaya gayret etmekte düğümlenmektedir.

2. Hadis

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُونَ - أَوْ بِضْعٌ وَسِتُّونَ - شُعْبَةً، فَأَفْضَلُهَا قَوْلُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ، وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ

Ebu Hüreyre radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"İman yetmiş (veya altmış) kûsur şu'bedir. En yükseği, "Allah'tan başka ilah yoktur" demek; en aşağısı ise, yoldan, eziyet veren şeyleri gidermektir. Utanmak da imanın bir şubesi (birimi) dir.

Müslim, İman 58; Ebu Davud, Sünnet 14; Nesai, İman 16; İbn Mace, Mukaddime; 9.
Hadisin bütün rivayetleri için bk. el-Beyhaki, Şuabu ' 1-ıman, I, 31-34

Açıklama

Dinin temeli iman, imanın aslı da kalpteki tasdik yani kabuldür. "Tasdik"ten ibaret olan iman, nicelik ve nitelik olarak İslam bilginleri tarafından asırlar boyu ayet ve hadisler esas alınmak suretiyle enine boyuna incelenmiş, yorumlanmış ve tartışılmıştır. Konunun boyutları hadis kitaplarımızın iman ile ilgili bölümlerinde ve müstakil Kitabul'-ıman'larda ortaya konulmuştur. Mesela, iman-amel, iman-günah ilişkisi, imanın artıp eksilmesi, kemali, şubeleri, tadı, ortadan kalkması, sonucu gibi hususlar bu noktalardan bazılarıdır. Bunlar, öncelikle ve özellikle İslam imanın kavranması ve Müslümanın dünya görüşünün belirlenmesi açısından fevkalade önem arz etmektedir. Ancak biz burada imanın tüm hayatı nasıl kucakladığını göstermek bakımından hadisimizin ışığında, sadece şuabu'l-ıman (imanın birimleri) üzerinde durmak istiyoruz.

Hadisimizde yer alan "şu'be " kelimesi; dal, haslet, ünite, birim demektir. İmanın şubeleri de imanın dalları, hasletleri veya birimleri demek olmaktadır. Binaenaleyh hadisimizin ifadesinden imanın bir asıl yapısı (ki o, kalp ile tasdiktir) bir de o yapının uzantıları, dalları, şubeleri olduğu anlaşılmaktadır. Ya da bazı alimlerce işaret edildiği gibi hadiste iman, ağaca benzetilmiş gibidir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de de iman hakikatine delalet eden söz, ağaca benzetilmiş ve şöyle buyurulmuştur: "... Güzel söz, kökü (yerde) sabit, dalları gökte olan güzel bir ağaç gibidir. Ki o ağaç, Rabbinin izni ile her zaman yemişini verir. Allah, öğüt alsınlar diye insanlara böyle benzetmeler yapar." (İbrahim 14 / 24-25) İman da kökü kalpte; dalları ise, insan davranışları olarak dışarıda yani hayatta olan bir tevhid ağacıdır.

"İmanın şu'beleri" ile ilgili genel çerçeve ve tespiti açıkça; yukarıda işaret ettiğimiz teşbihi (imanın ağaca benzetilmesini) zımnen kendisinde bulduğumuz hadisimiz, önümüze ilgi çekici bir

izgi koymaktadır. "La ilahe illallah " demekten, yoldaki eziyet veren Őeyleri gidermeye kadar uzanan bu çizgiye teori-pratik, dűŐűnce-uygulama ve din-dűnya i içeliĐi çizgisi diyebiliriz.

Hadisimizde Peygamber Efendimiz (s.a.v.), kalpteki tevhid inancının sűzlű ifadesi demek olan "Allah 'tan baŐka ilah yoktur" ikrarının, iman tezahűrlerinin en yűkseĐi ve en űstűnű olduĐunu, yine aynı imanın, yerine getirilmesi en kolay, belki bir anlamda faydası en az olan tezahűrűnű de "yoldan, eziyet veren Őeyleri gidermek" olduĐunu beyan etmektedir. Biri tamamen manevi ve kalbi bir kabulűn ifadesi; űteki, yoldan mesela bir taŐı kenara iteklemek gibi tamamen maddi ve fevkalade kolay bir hareket... Ancak her ikisi de aynı iman gűvdesinin dalları... İnsan davranıŐlarının iman ile ilgisi, din ile dűnyanın birbiriyle olan birlikteliĐi ve i içeliĐi, madde-mana kaynaŐması herhalde ancak bu kadar beliĐ bir Őekilde ortaya konabilirdi.

İnanç konusundaki kargaŐanın, davranıŐlardaki bozukluk ve vurdumduymazlıĐın, duygulardaki űzűlmenin ve űzellikle çaĐdaŐlık adına sergilenen utanmazlıĐın ve dolayısıyla sınır tanımazlıĐın ulaŐtıĐı boyutları her geçen gűn daha acı ve açık Őekilde gűzlemleyen ve yaŐayan çaĐımız insanı, űyle sanıyoruz ki, hadisimizin mesajını Őimdi çok daha iyi kavramakta, KAFA-GŐNűL-DAVRANIŐ bűtűnlűĐűnű, yani iman ve İslam Őemsiyesini, mutluluĐunu aramaktadır.

3. Hadis

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَأْخُذَ أُمَّتِي بِأَخْذِ الْقُرُونِ قَبْلَهَا، شَبْرًا بِشَبْرٍ
وَذِرَاعًا بِذِرَاعٍ

Ebu Hüreyre radiyallahu anh 'den rivayet edildiğine göre Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"Ümmetim kendisinden önceki ümmetlerin gidişatını karış karış, adım adım takip ve taklid etmedikçe Kıyamet kopmaz ..."

Buhari, l'tisam 14

Açıklama

Hadisin devamında isim vererek yöneltilen bir soru üzerine Hz. Peygamber (s.a.v) o milletlerin Farıslar ve Rumlar olduğunu ifade buyurmuştur. Ebu Said el-Hudri rivayetinde de karış karış peşinden gidilecek ümmetin Yahudi ve Hristiyanlar mı olduğu sorulmuş Efendimiz de "Onlardan başka ya kim olacak? " buyurmuştur. Millet olarak Fars ve Rumlar, ümmet olarak Yahudi ve Hristiyanlar açıkça zikredilmek suretiyle İslam dışı kültür odaklarının hemen hepsinin müslümanlara olumsuz etkisi olacağı açıklanmış, onların ve onlara benzer diğer yabancı milletlerin gidişatını taklit etmekten müslümanlar sakındırılmışlardır.

Müslümanların adım adım karış karış eski milletlerin gidişatına ayak uyduracağını hiç bir tereddüde yer bırakmayacak açıklıkta bildiren hadis-i şerif, bir yandan zaman içinde Müslümanlarda görülecek kimlik aşınmasını belirlerken, bir yandan da bu erozyonun kimlerin etkisiyle ve nasıl gerçekleşeceğine işaret etmektedir. Ama aynı zamanda hadisimiz içerdiği ciddi uyarı dolayısıyla Müslümanın gündemini de tespit etmektedir: *İslam farkını korumak*. Ya da *"İslam 'da sebat etmek"*. İsterseniz siz buna İslam dışı hiçbir çizgiyi benimsememek, sekülerleşmemek, gayr-i müslimlere hiçbir şekilde pirim vermemek de diyebilirsiniz. Hatta laikleşmemek de deseniz olur. Bu anlamda bir sebat, hayatı ve şartları görmezden gelmek değil, her hal ve şartta kendi özellik ve güzelliklerini sürdürebilme cehdi içinde olmak demektir. Bu yönüyle de vazgeçilmez bir kimlik ve kişilik mücadelesidir.

Anlaşılmaktadır ki İslam'da sebat etmek, müslümanlar için zorlu ve fakat soylu bir tavidır. *"Zaman sana uymazsa, sen zamana uy"* sözü, tam bir kişiliksizliği ve büyük bir iflası ifade etmektedir. *Hayata uymak değil, hayatını hakka uydurmak* gibi kutlu bir amacı bulunan Müslümanların bu tür aldatmacalara karşı uyanık olmak ve kararlı davranmak zorunda oldukları açıktır.

İslam 'da sebat etmek, ümmeti böyle bir ayıptan kurtaracak ilk fikri ve fiili adım olacaktır. Çağlar, İslam toplum yapısını tanıma imkanını bulduğu ölçüde ondan etkilenenecektir. Aksi halde, müslümanlara günün yaşayış biçimini meşru göstermekten başka teselli veya avunma yolu kalmamaktadır. Her avunmanın sonunda mutlak bir pişmanlığın bulunduğu da herkes tarafından bilinmektedir.

Netice olarak diyebiliriz ki, İslam' da sebat etmekten başka çaresi olmayan Müslümanların, kendi özellikleri ve güzellikleriyle fert ve toplum yaşayışlarını gerçekleştirip sündürebilmelerinin en kestirme yolu, güçleri ölçüsünde Sünnete uymaya çalışmaktır. Çünkü İslam ümmetinin bütün ayrıcalıkları, sünnet tarafından hayata geçirilmiştir. O halde ülkemiz Müslümanlarının gündemi Sünnete uygun bir günlük yaşayışı başarmaktır. Yoksa günlerin getirdiği anlayış ve uygulamaların peşine takılıp diğer milletleri şuuruzca taklit ederek yuvarlanıp gitmek değildir. Yorumlarda da ehl-i kitab'ı esas almamak gerektiği bu hadisten anlaşılmaktadır. Seçmeci ve eleştirel bir yaklaşımı müsteşrik yorumlarına karşı sergilemek daha doğru olur. Sözü Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) sık sık yaptığı bir dua ile bitirelim: "Ey kalpleri halden hale değiştiren Allah'ım! Benim kalbimi dinin üzere sabit kıl" (Tirmizi, Daavat 89, Kader 7; İbni Mace, Mukaddime 13)

4. Hadis

عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْكَيْسُ مَنْ دَانَ نَفْسَهُ وَعَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ، وَالْعَاجِزُ مَنْ اتَّبَعَ نَفْسَهُ هَوَاهَا وَتَمَنَّى عَلَى اللَّهِ

Şeddad b. Evs radiyallahu anh'den nakledildiğine göre Reslullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"Akıllı kişi, nefesine hâkim olan ve ölüm sonrası için çalışandır. Aciz kişi de nefisini hevasına tabi kılan ve Allah'tan dilek (ler)de bulunup duran (bunu yeterli gören) kişidir."

Tirmizi. Kıyame 25; İbn Mace, Zühed 31; Ahmed b. Hanbel, Müsned, IV, 124; Hakim, Müstedrek, IV, 251

Açıklama

Her sisteme ve hatta her insana göre bir "akıllı kişi" tarifi vardır. Tabiatıyla bu tarifler "önemli" kabul edilen açıdan yapılır. Ancak her türlü değer ölçülerini dikkate alan, daha doğrusu, "insan ve hayat gerçeği açısından" yapılacak bir tarif ise, elbette daha bir farklı ve düşündürücü olacaktır. Hadisimizin tarifi işte böyle bir muhteva ve bakış açısını karşımıza çıkarmaktadır. Akıllılığa "ahiret" boyutunu getiren bir tarif ...

Sonlu bir dünyada sorumlu ve sınırlı bir ömre sahip kılınmış bulunan insan, -tabii olarak- dünyayı ve sonrasını değerlendirirken belli bazı odakların tesiri altındadır. Dünya, nefis, hemcinsleri ve şeytan bu odaklardandır. İnsan tavır ve davranışlarını şekillendiren etkenler arasında, olayları daha bir derinden ve geniş boyutlu olarak algılamayı ve değerlendirmeyi sağlayan bir başka tesir odağı da imandır.

"Nefse hakimiyet" ve "ölüm sonrası için gayret" olarak hadisimizin belirlediği akıllılık göstergeleri, büyük ölçüde müessir bir iman ile alakalıdır. Hiç şüphesiz imanın da etkinliğinin arttığı günleri, mevsimleri, bir çeşit ilkbaharı vardır. Üç aylar ve özellikle Ramazan-ı Şerif iman için işte bu ilkbahar günleridir. Baharda kainatı saran canlanma ve dirilme eğilimi herkesin dikkatini çekecek derecede kuvvetlidir. Sebebi de topyekûn bir gelişme olmasındandır. Ramazan gibi kulluk ve dini davranışların yoğun olduğu mevsimler de bütün bir toplum hatta ümmetçe yaşandığı için daha bir içtenlikli ve huzurlu olmaktadır. Yani toplum aynı hayatı paylaşacak olursa, imanın etkinliğinden doğan sevinç ve huzur toplum çapında büyüyecek, her yanı kaplayacaktır.

Öte yandan bu türlü mevsimler, sair zamanlarda başarılması çok daha zor ve güç olan "nefis hakimiyeti"ni temin açısından son derece uygun fırsatlardır. "Ölüm sonrası için çalışmak" da pek tabii olarak, büyük ölçüde "nefis hakimiyeti"ni başarmış olmaya bağlıdır. Netice itibariyle Ramazan günleri "akıllı kişi" olma zamanıdır. Bir başka ifade ile, Ramazan'dan istifade etmek için gayret gösteren herkes -gayreti nispetinde- akıllılık yoluna girmiş olmaktadır.

"Herkes yarın için ne takdim ettiğine dikkat etsin" (Haşr 59/18) ayeti de, "ölüm sonrası için çalışan"ların ne kadar isabetli ve akıllıca davranmış olduklarını belgelemektedir. Zaten Tirmizi, (279/892) hadisimizin "hasen" olduğunu belirttikten sonra "nefsine hâkim olan" diye tercüme ettiğimiz "men dane nefsehu" ifadesinin, "kıyamette hesaba çekilmeden önce öz nefsinin hesaba çeken kişi" demek olduğuna dikkat çekmektedir. Daha sonra da bu manayı destekleyen şu iki görüşü nakletmektedir. İlki Hz. Ömer'in ... Demiştir ki;

"- Hesaba çekilmezden önce kendi kendinizi hesaba çekin. Büyük arz (duruşma) için hazırlık yapın. Ahiretteki hesap, ancak dünyada nefsinin hesaba çekmiş olanlar için hafif ve kolaydır."

Allah'ı Teala'dan dilekte bulunmak dinimizde yasak değil, aksine teşvik edilmiştir. Ancak böylesi bir umut (reca) için kendine düşeni yapmış olmak da gereklidir. Bakara Suresinin 218. ayetinde rahmet-i ilahiyi umut etmek için iman, hicret ve cihad gibi dinin temel gereklerini işlemiş olmanın lazım geldiği anlatılmaktadır. Herhangi bir iş yapmadan kuru kuru ümitte ve dilekte bulunmaya "temenni" denilmektedir. Böylesine bir kuru temenni ile yetinen kişi, elbette kendisinden beklenen basireti ve akıllılığı gösterememiş, en ciddi konuda en anlamsız davranışı sergileme basitliğinde bulunmuş demektir. Böyle bir davranış ise, -Allah korusun- bir ayete göre (Hicr 15/49) dini oyun-eğlence yerine koyan kafirler ile aynı durumu paylaşmak olur. Böylesi bir durumda Allah'ın mağfiretini ummak, kabaca "Allah beni de affetmeyecekse kimi affedecek" gibi ciddiyetten uzak beyanlarda bulunmak tam anlamıyla "Allah ile aldanmak" olur. Bu durumdaki insanlara şu ayeti hatırlatmakta büyük fayda vardır: "İşte Rabbinize karşı beslediğiniz bu zannımız, sizi helak etti, ziyana uğrayanlar olup çıktınız." (Fussilet 41/23)

Allah'ın "gazabını aşmış engin rahmetinden" yararlanabilmek için, imani ve İslami değerler çerçevesinde kendine düşeni yapma gayreti içinde bulunmak gerekir. Zira "Allah'ın rahmeti, iyilik edenlere yakındır." (A'raf 7/56)

5. Hadis

عَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنْ قَامَتِ السَّاعَةُ وَفِي يَدِ أَحَدِكُمْ فَسِيلَةٌ فَلْيَغْرِسْهَا

Enes İbni Malik radiyallahu anh' den rivayet edildiğine göre Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Herhangi birinizin elinde bir hurma fidanı varken, kıyamet kopacak olsa, derhal onu diksin."

Heysemi, Mecmeu 'z-zevaid, IV, 63 (Bezzar'dan naklen). Ayrıca daha uzun bir metin için bk. Ahmed b. Hanbel, Müsned, III, 191.

Açıklama

Hiç şüphe yoktur ki, insanın dünyaya yönelik düşünce ve emellerinde en ümitsiz olması gereken an, dünyanın sonunun geldiği, kainattaki düzenin ilahi iradeye bağlı olarak alt-üst olmaya yüz tuttuğu yani kıyametin koptuğu andır. Hayatta ölümle burun buruna gelip tekrar yaşama şansını yakalayanlar olabilir. Ancak kıyamet kopmaya başladığı zaman artık onun durması ve yeniden eski hayata dönülmesi düşünülemez. Bu kesin gerçeğe rağmen, Peygamber Efendimiz'in, böylesine bir anda bile, elinde fidan bulunan Müslümana -şayet dikebilecekse-, onu dikivermesini tavsiye etmesi fevkalade düşündürücü ve dikkat çekicidir.

Şuna hemen işaret edelim ki, bu hadis-i şeriften ilk bakışta şu iki mana anlaşılmaktadır:

1. Kıyamet'in kopması o kadar sür'atli bir şekilde cereyan edecek ki, elinde fidan bulunan kişi onu dikmeye bile imkan bulamayacak.

2. Ağaç dikmek ve yetiştirmek o kadar önemlidir ki, büyüme imkanının tamamen ortadan kalktığı kıyamet ortamında bile mümkünse ağaç dikilmelidir.

Bize göre hadis-i şerif bu iki manaya ilaveten bir başka anlama daha gelmektedir. O da, Müslümanın hizmet anlayışı, yani hizmetin ertelenemez oluşudur. Bir başka ifadeyle hadisimiz, Müslümanın hizmette sahip olması gereken idraki ve ataklığı ortaya koymakta, ümitsizliği Müslümanın hizmet dünyasından kaldırıp atmaktadır.

Hiz. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz, uzun süre bakıma ihtiyacı olan fidanın dikimini -kıyametin kopmasına rağmen- tavsiye ederken, dikilecek fidanın kendisinden beklenen ürünü verecek zaman ve imkânı bulamayacağını elbette biliyordu. Neticesizliğini bile

bile Efendimiz'in böyle bir tavsiyede bulunmasında bize göre, hiçbir meşru ve faydalı işte mevcut şartlara bakıp ümitsizliğe kapılarak hizmeti ertelememe ve imkan varsa hemen hizmeti yerine getirme mesajı yatmaktadır. Çünkü Müslüman hayır adamıdır, hizmet adamıdır. Hayırda yarışa memurdur (Bakara 2/148).

Peygamber Efendimiz "Hayırlı işler yapmakta acele ediniz!" hadisiyle de aynı noktayı dikkatlerimize sunmuştur. İçinde bulunduğu imkân ve zamanı değerlendirmeyip karanlık gecelerin arkasındaki günlere bel bağlayanların zarar edecekleri ortadadır. Zira her gelecek günün bir yarını olacaktır. Bu sebeple 'yarın yaparım'ın günü bir türlü gelmeyebilir. Nitekim atalarımız 'Elden kalan elli gün kalır' diyerek, zamanında yapılmayan hizmet ve işin, kıymetini kaybedeceğine dikkat çekmişlerdir. Hizmeti görmeye ve hayrı işlemeye imkan bulunan ilk anda yapmak, yarınlar veya "daha uygun bir zaman"a bırakmamak herkesten fazla Müslümana yakışan bir tavidir.

Hizmette tembelliği ve kötülüğe karşı duyarsızlığı, yarınlar iş havale etmeyi önleyecek ve Müslümana muhtaç olduğu uyanıklığı ve anında hizmet ve hareket iradesini kazandıracak kaynak ve tecrübe, günlük ibadatlara düşkünlük ve onları kendilerine ayrılmış vakitlerinde yerine getirme alışkanlığına sahip olmaktır.

Unutmamak lazımdır ki asıl sonuç, hizmeti hizmet olarak ilk fırsatta yerine getirmektir. Yarınları, ancak bugünü böylesine bir şuur ve hizmet anlayışıyla değerlendirenler şekillendirecektir. O halde kıyamet şartlarında bile eğitim ve hayır hizmetleri aksatılmadan yürütülmelidir. Toplum fideliğine nesil ve hizmet fideleyenler, bir şekilde mutlaka bu gayretlerinin sonucunu göreceklerdir. Ülkedeki beklenen neslin gelişimini böylesi bir hizmet bilinciyle beslemek, desteklemek hadisimizin günümüze yönelik çağrısı olsa gerektir.

6. Hadis

عَبْدُ اللَّهِ قَالَ: سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ؟ قَالَ: الصَّلَاةُ عَلَى وَفْتِهَا

Abdullah İbn Mes'ud radiyallahu anh şöyle demiştir:

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'e, "Allah katında hangi amel daha sevimlidir?" diye sordum;

"Vaktinde kılınan namazdır." buyurdu.

Buhari, Mevakit 5

Açıklama

Çevrenin İslamileştirilmesi ile namaz arasındaki irtibat ilk bakışta fark edilemeyebilir. Oysa en kısa ifadesiyle İslami çevre, namaz çevresidir. Zira müminlerin gönül yurdunu aydınlatan İslam imanı, ifadesini söz olarak kelime-i şهادet'te, fiil olarak namazda bulur. Bir başka deyişle İslam aksiyonu namazla günlük hayata intikal eder. Namaz kendine has özellikleriyle camiye, cami çevresinde temizlik mahallerini, eğitim-öğretim müesseselerini ve diğer sosyal kurumları gerektirir. Böylece namaz, İslami çevrenin merkezini oluşturur. Gecesiyle gündüzüyle yirmi dört saatlik bir gün bu merkezde değerlendirilir. Açıkçası namaz, mahiyeti itibarıyla olduğu gibi maddi tezahür açısından da "dinin direği"dir. İslami yapılanmaya, yerleşime ve şehirleşmeye yön veren temel ibadettir.

İslam'ın doğuşundan beri gözlemlenen İslamileştirme hareket ve faaliyetlerinin odak noktası hep namaz olmuştur. Putperest Mekke toplumu, İslam'ın tevhit çağrısının uygulamasını namazda görmüş, İslami çevreye karşı tepkisini de Kâbe'de namaz kılmak isteyen Hz. Peygamber ve öteki mü'minlere mani olarak göstermiştir. Gerek bu tepki gerekse "Namaz kılarken bir kulu namazdan alıkoyanı gördün mü?" (Alak 96/9-10) ayetindeki tehdit ve surenin sonunda namaza devam edilmesinin emredilmesi, çevrenin İslamileştirilmesinde namazın yerini açık-seçik göstermektedir. Nitekim Hz. Peygamber' in ve mü'minlerin uygulaması da bu istikamette gelişmiş, İslamileşme bu yolla sağlanmıştır. Namaz çevresinin oluşturulmasına imkân bulunamayan Mekke'den ayrılma zorunda kalan Hz. Peygamber, daha Medine'ye varmadan yolda, ilk fırsatta Kuba'da hemen bir mescid yaparak çevrenin İslamileştirilmesini başlatmıştır. Medine'de yapılan ilk iş de Mescid-i Nebevi'nin inşasıdır. Namaz ibadeti eski Yesrib'e yeni kimliğini, medineliliğini kazandıran temel unsur olmuştur. O günden bu yana Müslümanlar her nereye gidip yerleşseler, ilk

ve temel meseleleri namazın ikamesi olmuş ve yeni çevrelerin İslamileştirilmesi hep bu yolla sağlanmıştır.

Yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'in ısrarla üzerinde durduğu konuların başında namazın ikamesi gelmektedir. Hiç şüphesiz bu ısrarın çok büyük bir anlamı bulunmaktadır. O da gönüllerin ve çevrenin İslamileştirilmesinde, İslam toplumunun, kurum ve kuruluşlarının oluşturulmasında ve yaşatılmasında namaz ibadetinin üstlendiği önem ve görevdir. Namaz, dini disipline kendi şartları ve çevresi içinde sahip çıkmakla sonuçlandığı gibi, namazı zayi etmek de şehvetlere esir düşmekle neticelenmektedir, ayet bu gerçeği gözlerimizin önüne şöyle sermektedir:

"Onlardan sonra (öyle) nesiller geldi ki, namazı zayi ' ettiler, şehvetlerine uydular. Bunlar da azgınlıklarının karşılığını görecekler. " (Meryem 19/59)

Sözün özü, yüce kitabımızdaki tespit ve irşadlar, tarih ve günümüzden sunduğumuz olumlu-olumsuz örnekler çerçevesinde, çevrenin İslamileştirilmesi açısından namaz ibadetinin yeri ve Hz. Peygamber'in onu, "Allah katında en sevimli amel " olarak vasıflandırması, sanırım şimdi daha iyi anlaşılmaktadır. Hem namaza hem de vaktine dikkat etmek, bir anlamda hem zamanın hem de mekanın yani çevrenin tümüyle müslümanlaştırılmasını sağlamaktır. Her sene hep birlikte yaşanan Ramazan hayatı da bunu büyük ölçüde ispat etmiştir. O halde Müslüman kendi çevresini oluşturma hak ve görevini hatta işçiliğini, namaz düşüncesi ve uygulamasını hayatına hâkim kılmakla yerine getirmiş olacaktır. Böyle olunca bu kutlu ve sevimli ibadete vaktine özen göstererek devam etmekten ve onun sebep olduğu çevreye sahip çıkmaktan başka geriye ne kalmaktadır?

7. Hadis

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا، وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا، أَوْ لَا أَذْلكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمْوهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَفَسُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ

Ebû Hüreyre (r.a.), Resûlullah (s.a.) şöyle buyurmuştur dedi:

“İman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe iman etmiş olmazsınız. İşlediğiniz takdirde birbirinizi seveceğiniz bir işe delâlet edeyim mi? Aranızda selamı yayınız!”

[Müslim, İman 93, Tirmizi, Et'ime 45; Kiyâme 56; İbn Mâce, Mukaddime 9, Edeb 11; Ahmed b. Hanbel, Müsned, I. 165, 167:11.391, 442, 447, 495, 512]

Açıklama

İman, tevhid gibi tam mücerred bir gerçekten, ahiret hayatı gibi tecrübe edilemez bir aleme kadar uzanan gönle ait bir kabul yöneliştir. Yani tamamen manevidir. Böyle olunca, pek tabii olarak imana maddi nitelikli sınırları kabul ettirmek mümkün değildir.

İslâm imanı, Müslümanların İslâm'a açılmış gönül yurtlarının biricik ve en güçlü ortak bağı ve meziyetidir. Bu sebeple de ona ne renk, ne ırk ne de toprak sınır olamaz. Nitekim, gerek Kur'an-ı Kerim, gerekse hadisler mü'minleri “iman”ı esas alarak tanımlamış, başkaca herhangi bir sınırlayıcı vasıf zikretmemiştir. “Müminler...”, “Mü'min odur ki...” gibi hep yalın halde, yani ne renge ne ırka ve ne de memleket ve yöreye delalet edecek herhangi bir sıfat kullanılmamıştır.

O halde İslâm toplumunun sınırı, kendisine vücut veren İslâm imanı ile çizilir. Aynı imanı paylaşanlar, ırklarına, renklerine, yurtlarına ve dillerine bakılmaksızın İslâm toplumunun üyeleri sayılır. Bu yüzden Müslümanların birbirlerine karşı bağlılık duymaları, en tabii hakları ve aynı zamanda vazifeleridir. Peygamber Efendimiz'in şu hadisi bu hususu kesin şekilde belirtmektedir: “İman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de (tam) iman etmiş olmazsınız.”

Tasada ve kıvançta ortak olmayı, günümüzün müşterek değerlere sahip öteki toplumları da aramaktadır. Peygamber Efendimiz bu duygu ortaklığını temin edecek yol olarak selamlaşmayı tavsiye etmektedir:

“İşlediğiniz takdirde birbirinizi seveceğiniz bir işe delalet edeyim mi? Aranızda selamı yayınız.”

[Buhârî, Mezalim 3, İkraha 7; Müslim, Birr 58; Ebû Davud, Edeb 38; Tirmizi, Hudud 3; Ahmed b. Hanbel, Müsned, II. 9: IV, 104]

Bunun anlamı, “selamlaşamaz hale gelmeyin, köprüleri tamamen atmayın, kopmayın, aranızda aşılmaz maddî ya da doktriner engeller, sınırlar, duvarlar, şartlanmalar koymayın” demektir. Zira selam, birleşip kaynaşmanın ve sevişmenin en başta gelen işareti ve Müslüman toplumun belirleyici özelliğidir.

İman, ya da duygu ve gönül beraberliği, yeri ve zamanı gelince kişileri, kader birliği ettiği insanlar adına fedakârlıklara tabîi olarak sevk edecektir. Öyle sanıyorum ki, günümüzde bu fedakârlık, selamlaşmaya mani olan anlamsız kırgınlıkları terk etmekle başlayacaktır.

İyice bilinmelidir ki iman, asla “tarihi ve kültürel bir bağ” değildir. O, açıkça din ve gönül bağıdır, inanç ortaklığının adıdır. Aynı imanı paylaşmanın mutluluğunu dile getirmekten özenle kaçınan demeçler, sun’î sınırların resmî kabul belgeleridir. “İman” bölünme kabul etmez. Onu buna mahkûm edecek olursanız, atomun parçalanması gibi, büyük ve sürekli rahatsızlıklara sebebiyet verir. Her halde, gerek içte gerek dışta Müslümanların insana sonsuz acı veren parçalanmışlığı, şu veya bu sebeple imanı sun’î sınırlar arasında kalmaya mahkum etmenin sonucu olsa gerektir.

Müslümanın felaketine sebep olmak, seyirci kalmak, onu yalnız bırakmak Müslümanca bir davranış değildir. “İman”a rağmen, “iman”a sınır çizmek demektir. İman’dan başka her şeye hizmet etmektir. Sonu ise, tam anlamıyla haybettir, hasrettir. Günümüz gerçekleri bu acı sona canlı birer şahittir.

8. Hadis

، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَقُولُ: أَلَا أُتَبِّئُكُمْ بِخِيَارِكُمْ؟ قَالُوا: بَلَى، يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: خِيَارُكُمْ الَّذِينَ إِذَا رُءُوا، ذَكَرَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ

Esmâ bint Yezîd'den (ranha) rivayet edildiğine göre o, Resûlullah'ı (s.a.) şöyle buyururken işitmiştir: Hz. Peygamber;

“-Size en hayırlılarınızı bildireyim mi?” diye sordu.

-Evet, bildir Ey Allah'ın Resûlü! dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.);

“Sizin en hayırlılarınız, görüldükleri zaman azîz ve celîl olan Allah'ın hatırlandığı kimselerdir.”

[İbn-i Mâce, Zühhd 4; Ahmed b. Hanbel, Müsned, VI,409]

Açıklama

Kur'an-ı Kerim'de, özellikle doğrudan Müslümanlara hitap eden, mü'minlerin vasıflarını sayan, onları diğer din mensupları ve insanlarla karşılaştıran ayetler, gerçek Müslüman imajını belirleyen ve itirazı mümkün olmayan ilahi beyanlardır. Ancak dünya kamuoyunun konuya bu açıdan bakmadığı bir gerçektir. Tarihte de durum maalesef genellikle aynı olagelmıştır.

Müslümanın, Batılılara ve onların gözüyle dünyaya bakanlara şirin görünmek gibi bir zaafı olmamalıdır. Onun olgun ve has Müslüman olma sorumluluğu vardır. Kendisinden rahatsız olanlar varsa, bu onların sorunudur. Onları kendisine tahammül etmeye mecbur bırakacak değerleri ve gücü elde etmek ise, özellikle Müslüman aydınların ve Müslüman sermayenin yükümlülüğüdür. Bazı Müslümanların görüldükleri zaman Allah'ı hatırlamaya vesile olmaları, ya Allah'ı çok anmalarından veya üstün takva sahibi olmalarından kaynaklanır. Bulundukları hemen her yerde, bol bol Allah'ı zikir ve tesbih eden, müminlere doğru yolu gösteren, gereksiz sözler ve konularla vakit geçirmeyen olgun mü'minler, müşidler, görüldükleri zaman bu üstün nitelikleri dolayısıyla Allah'ın hatırlanmasına vesile olurlar.

Hadis-i şerifte söz konusu olan “Allah' ı hatırlatan Müslüman” her halde şu âyet-i kerime'deki sıfatlara sahip olanlardır: “Allah'a çağıran, iyi işler işleyen ve “ben Müslümanlardanım” diyenden daha güzel sözlü kim vardır?” (Fussilet 41 / 33)

Bu çerçevede “Allah'ı hatırlatan Müslüman”lardan olmaya çalışmak, en azından böyle olanlarla beraber olmaya gayret etmek, her halde İslâm ve Müslüman imajı gibi meseleleri kökünden halletmek imkânı verecektir. Allah'ı hatırlatan Müslüman ne kadar önemli ve gerekli ise, İslâm'ı ve İslâm'ın zafer ve hâkimiyetini hatırlatan mabedler de o kadar değerli ve gereklidir.

Kur'an-ı Kerim'in tespitiyle "arslandan ürkmüş yaban eşekleri gibi" (Müddesir 74/50-51) Kur'an'dan, İslâm'dan, mabedden ve Müslümanlardan ürkenler ve onları acımasızca hedef olarak seçenler her şeyden önce kendi imajlarını yeniden gözden geçirmelidirler. Müslümanlar ise, şu âyet-i kerime ile kendilerini teselli edip müsterih olmalıdırlar: "Onların sözleri (inkâr, itham ve propagandaları) seni üzmesin!" (Yasin 36/76)

Dünya ne derse desin Müslümanın hedefi, iyi Müslüman, kaliteli Müslüman, mümkünse en iyi ve en kaliteli Müslüman olmaktır. Hadisimiz bu hedefi, "Görüldüğü zaman Allah'ı hatırlatan Müslüman olmak" diye belirlemektedir.

Bu kutlu yarışta başarılı olmaktan daha büyük mutluluk olamaz.

"Yarışacaklar işte bunun için yarışsınlar!" (Mutaffifin 83/26)